

บทที่ 4

ลักษณะการใช้น้ำและพฤติกรรมการใช้น้ำของประชาชน

ในการศึกษาเรื่อง การใช้ทรัพยากรน้ำในเขตชุมชน : กรณีศึกษาเขตสุขาภิบาลล้อม
แรด ตำบลล้อมแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้ใช้แบบสอบถามประชาชน จำนวน 350 ราย ผล
การศึกษานำเสนอเป็น 3 ด้านดังนี้

- ส่วนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชน
- ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน
- ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนของประชาชน
จำแนกตาม อาชีพ การศึกษา รายได้และจำนวนสมาชิกใน
ครัวเรือน

4.1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชน

จำนวน 350 ราย เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัวต่อ
เดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แหล่งที่มาของน้ำ ที่ใช้บริโภค และแหล่งที่มาของน้ำที่ใช้ในครัว
เรือน/กิจการ

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	126	36.0
2. หญิง	224	64.0
รวม	350	100.0
อายุ		
1. 0-30 ปี	12	4.4
2. 31 - 40 ปี	137	38.6
3. 41 - 50 ปี	179	51.4
4. 51 - 60 ปี	22	6.6
รวม	350	100.0

ตารางที่ 14 (ต่อ)

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
1. ไม่ได้เรียน	13	3.7
2. ประถมศึกษา	151	43.1
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	58	16.6
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	47	13.4
5. อนุปริญญา	23	6.6
6.ปริญญาตรี	54	15.4
7. สูงกว่าปริญญาตรี	4	1.2
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย เพศหญิงมีจำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 ชาย 126 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 มีอายุในช่วง 41 - 50 ปี มากที่สุดจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 รองลงมาเป็นอายุ 31 - 40 ปี มีจำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 อายุ 51 - 60 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 และช่วงอายุ 0 - 30 ปี มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการใช้น้ำในบ้าน ดังนั้นจึงพบว่า มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมาเป็นการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6 ระดับปริญญาตรี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4 ระดับอนุปริญญา มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 ไม่ได้เรียน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีน้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ รายได้ของครอบครัว ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
1. แม่บ้าน	42	12.0
2. รับราชการ	55	15.7
3. ค้าขาย	83	23.7
4. รัฐวิสาหกิจ	7	2.1
5. รับจ้าง	151	43.1
6. บริษัท	12	3.4
รวม	350	100.0
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน		
1. ไม่เกิน 3,000 บาท	66	18.8
2. 3,001 - 5,000 บาท	41	11.7
3. 5,001 - 10,000 บาท	78	22.3
4. 10,001 - 15,000 บาท	132	37.7
5. 15,001 - 20,000 บาท	2	0.6
6. มากกว่า 20,001 บาท	31	8.9
รวม	350	100.0
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1. 0 - 3 คน	136	38.9
2. 4 - 7 คน	190	54.3
3. 9 คนขึ้นไป	24	6.9
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง มีจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 อาชีพรับราชการมี 55 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 อาชีพแม่บ้าน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 ทำงานบริษัท มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 อาชีพรัฐวิสาหกิจมีน้อยที่สุดคือ มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ

2.1 ทั้งนี้ประชาชนในอำเภอเถิน ส่วนมากจะมีอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างตามโรงงานต่าง ๆ และอีกจำนวนหนึ่งจะรับจ้างโดยทั่วไป ดังนั้นจึงมีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างสูง ส่วนมากมีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท มีจำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมาคือรายได้ 5,001 - 10,000 บาท มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 รายได้ไม่เกิน 3,000 มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 รายได้ 3,001 - 5,000 บาท มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 รายได้มากกว่า 20,001 บาท มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 และรายได้ 15,001 - 20,000 บาท มีน้อยที่สุดคือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกระหว่าง 4-7 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.3 รองลงมามีจำนวนสมาชิก 0-3 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9 และมีสมาชิก 9 คนขึ้นไปจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 การที่สมาชิกในครัวเรือนมี 4-7 คน เป็นส่วนมากเพราะเป็นครอบครัวใหญ่ และเป็นในลักษณะสังคมของชาชนบทที่เป็นเครือญาติกัน

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งที่มาของน้ำที่ใช้บริโภค และแหล่งที่มาของน้ำที่ใช้ในครัวเรือน / กิจการ

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งที่มาของน้ำที่ใช้บริโภค		
1. น้ำประปา	243	69.4
2. น้ำดื่มบรรจุภาชนะ	52	14.9
3. น้ำบ่อขุด	34	10.6
4. น้ำฝน	18	5.1
5. ลำห้วย ลำธาร	0	0
รวม	350	100.0
แหล่งที่มาของน้ำที่ใช้ในครัวเรือน/กิจการ		
1. น้ำประปา	238	68.0
2. น้ำบ่อ	96	27.4
3. น้ำบาดาล	16	4.6
รวม	350	100.0

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้น้ำเพื่อการบริโภคจากแหล่งน้ำประปา มากที่สุด จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 69.4 รองลงมาเป็นใช้น้ำบริโภคจากน้ำดื่มบรรจุภาชนะ มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 ใช้น้ำบ่อขุด จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 ใช้น้ำฝน บริโภค 18 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 ส่วนน้ำจากลำห้วย ลำธาร ไม่มีผู้ใดนำมาใช้บริโภค

ส่วนแหล่งที่มาของการใช้น้ำในครัวเรือนหรือในกิจการต่าง ๆ ก็ใช้น้ำจากประปา มากที่สุดเช่นกัน มีจำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 68.0 ใช้จากน้ำบ่อ 96 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 และใช้จากน้ำบาดาล 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6 ทั้งนี้จากการสอบถามประชาชนส่วนใหญ่จะไม่นิยม ใช้น้ำฝนเพราะคิดว่าสกปรกและมีสารพิษต่าง ๆ ปนเปื้อน ส่วนน้ำจากบ่อขุดจะไม่ค่อยมีเพราะยังใช้ กำลังสูบน้ำมากและใช้เงินลงทุนมากบางครั้งขุดลึกจริงแต่ไม่มีน้ำเนื่องจากความแห้งแล้ง ดังนั้นจึง นิยมบริโภคจากน้ำประปามากเพราะสะอาดและสะดวกต่อการใช้ รองลงมาเป็นน้ำดื่มบรรจุภาชนะ แต่ก็ต้องเสียเงินเป็นจำนวนมากในการซื้อ ดังนั้นน้ำที่ใช้ในครัวเรือน/กิจการจึงนิยมใช้จากน้ำ ประปา เช่นกัน

การที่ประชาชนในเขตสุขาภิบาล ล้อมแรดมีแหล่งที่มาของน้ำที่ใช้บริโภคและ แหล่งที่มาของน้ำใช้ในครัวเรือนหรือกิจการ จากน้ำประปามากที่สุด อาจเป็นเพราะในเขตสุขาภิบาล ล้อมแรดมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำวัง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน 5 ตำบลใน อำเภอเถิน เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ใช้สำหรับการอุปโภค บริโภค และด้านเกษตรกรรม และมีหนอง ก้อมเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกของเกษตรกร และหนองท่อมซึ่งใช้ในการเพาะปลูกช่วงฤดู ฝนเท่านั้น ฤดูแล้งน้ำจะแห้งไม่เพียงพอต่อการปลูกพืช แหล่งน้ำทั้ง 3 แห่ง พบว่า ยังมีการปนเปื้อน จากน้ำท่วมเขตชุมชน ซึ่งมีทั้งสิ่งปฏิกูลจากคนและสัตว์บนเขื่อนลงในแหล่งน้ำ นอกจากนี้เขต สุขาภิบาลล้อมแรดยังประสบปัญหาการขาดน้ำในช่วงฤดูแล้ง จึงมีการใช้ระบบน้ำประปาขึ้นมาเพื่อ ให้ประชาชนในเขตสุขาภิบาลได้ใช้น้ำอุปโภคและบริโภค ดังนั้นจึงมีการใช้น้ำจากแหล่งน้ำ ประปามาก

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของลักษณะกิจกรรมการใช้น้ำประปาของครัวเรือน และทรัพย์สิน
ภายในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำในชีวิตประจำวัน

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะกิจกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน		
1. บ้านเรือนอยู่อาศัย	334	95.4
2. ร้านค้าขนาดเล็ก	62	17.7
3. ร้านอาหาร	32	9.2
4. ผลิตอาหารสำเร็จรูป, โรงงาน	30	8.6
5. สถานีบริการน้ำมัน	10	2.9
6. ผลิตน้ำแข็ง / น้ำดื่ม	7	2.0
7. ตู้ซ่อมรถยนต์ / รถจักรยานยนต์	5	1.4
ทรัพย์สินภายในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ ในชีวิตประจำวัน		
1. รถจักรยานยนต์	201	57.4
2. ปลุกพืช, ไม้ดอก	93	26.5
3. เครื่องซักผ้าชนิดแยกถังซัก / ปั่นแห้ง	77	22.0
4. อ่างน้ำล้างหน้า	72	20.6
5. อ่างล้างจาน ซาม	71	20.3
6. อ่างอาบน้ำ	61	17.4
7. เครื่องซักผ้าชนิดถังซักเดียว	41	11.8
8. รถยนต์	32	9.2
9. ส้วมชักโครก	6	1.7

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้น้ำประปาในกิจกรรมบ้านเรือนอยู่อาศัยมากที่สุด จำนวน 334 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.4 ใช้สำหรับร้านค้าขนาดเล็ก 62 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.7 สำหรับร้านอาหาร 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.2 สถานีบริการน้ำมัน จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.9 กิจกรรมผลิตน้ำแข็ง น้ำดื่ม 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.0 และใช้สำหรับตู้ซ่อมรถยนต์ / รถจักรยานยนต์ จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.4

ด้านทรัพย์สินภายในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำในชีวิตประจำวัน มีการใช้รถจักรยานยนต์มากที่สุด จำนวน 201 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมาเป็นปลูกรพืชม ไม้ดอก เครื่องซักผ้าชนิดแยกถังซัก/ซักแห้ง อ่างน้ำล้างหน้า อ่างล้างจาน ซาม อ่างอาบน้ำ เครื่องซักผ้าชนิดถังซักเดียว รถยนต์ และส้วมชักโครก มีจำนวน 93, 77, 72, 71, 61, 41, 32, 6 ราย ตามลำดับ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจะต้องอาศัยน้ำประปาใช้มากที่สุดและใช้สำหรับทุกคนในครอบครัว ในกิจวัตรประจำวัน เริ่มตั้งแต่ตื่นนอน ก่อนออกไปปฏิบัติภารกิจนอกบ้าน และกลับเข้าบ้านพัก ต้องใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคมากกว่าที่อื่น ๆ ส่วนที่ใช้น้ำสำหรับจักรยานยนต์มากที่สุดเพราะส่วนใหญ่ทุกครัวเรือนจะมีรถจักรยานยนต์ไว้ใช้สำหรับการเดินทางไปทำงาน หรือติดต่อธุรกิจอื่น ๆ สำหรับคนเดินทางซึ่งใช้ได้สะดวกและเป็นสิ่งที่ทุกครัวเรือนจะมีที่บ้าน ดังนั้นจึงใช้น้ำสำหรับรถจักรยานยนต์มากที่สุดเพื่อใช้ล้างรถ

การที่ประชาชนในเขตสุขาภิบาลล้อมแรดมีการใช้น้ำในที่บ้านเรือนที่พักอาศัยมากที่สุดอาจเป็นเนื่องจาก มีการขยายตัวของประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น สุขาภิบาลล้อมแรดมีพื้นที่ทั้งสิ้น 43 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในปี พ.ศ.2529 เท่ากับ 16,653 คน ปี พ.ศ. 2538 มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 18,169 คน และมีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีการใช้น้ำเพื่อการชำระล้าง รวมทั้งการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้เครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น จากการคาดประมาณอัตราการใช้น้ำและปริมาณน้ำที่ใช้ในเขตสุขาภิบาลล้อมแรด จากปี พ.ศ. 2540 จะมีอัตราการใช้น้ำ 175 ลิตร/คน/วัน ปี พ.ศ. 2541 176 ลิตร/คน/วัน ปี พ.ศ. 2542 177 ลิตร/คน/วัน ปี พ.ศ. 2543 178 ลิตร/คน/วัน

4.2 พฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน

ตารางที่ 18 แสดงค่ามัธยัมเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านดูแลตรวจสอบก๊อกน้ำอยู่เสมอ	3.85	0.98
2. เมื่อก๊อกน้ำรั่วหรือเสียหาย ท่านดำเนินการซ่อมแซมแก้ไขทันที	4.47	0.95
3. ท่านแนะนำวิธีการประหยัดน้ำแก่สมาชิกในครอบครัวทุกครั้งที่มีโอกาส	3.89	1.07
4. ท่านซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า	3.25	1.68

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
5. ท่านซักผ้าด้วยมืออย่างเดียว	3.71	1.28
6. ท่านแช่ผ้าก่อนการซักผ้า	3.94	1.10
7. ท่านซักผ้าโดยรวมซักครั้งละหลายชิ้น	3.90	1.27
8. ท่านเก็บน้ำที่เหลือจากการซักผ้าไว้ดูพื้นบ้านหรือ ล้างสิ่งอื่นอีก	3.36	1.35
9. ท่านรดน้ำโถส้วมก่อนเข้าส้วม	3.43	1.80
10. ถ้าท่านมีรด ท่านล้างรดโดยใช้สายยางฉีดน้ำ	2.67	1.29
11. ท่านอาบน้ำโดยใช้อ่างอาบน้ำ	3.89	1.60
12. ท่านอาบน้ำโดยใช้ฝักบัว	2.80	1.60
13. ท่านอาบน้ำโดยใช้ขันน้ำตักอาบ	3.83	1.29
14. ท่านชอบเปิดน้ำแรง ๆ เวลาอาบน้ำหรือทำ กิจกรรมอื่น	2.87	1.22
15. ขณะอาบน้ำ ท่านเปิดน้ำไว้ด้วย	2.45	1.52
16. ท่านแปร่งฟันขณะที่เปิดก๊อกน้ำไว้ตลอดเวลา	3.83	1.25
17. ท่านรวบรวมจานชามไว้ล้างคราวละมาก ๆ	3.59	1.19
18. ท่านนำน้ำที่เหลือจากการล้างจานไปใช้ ประโยชน์อย่างอื่นต่อ เช่น นำไปรดน้ำต้นไม้	3.22	1.34
19. การเช็ดถูพื้นท่านจะใช้น้ำจากถัง	3.42	1.40
20. ท่านล้างผัก, ผลไม้, จาน โดยเปิดน้ำจากก๊อก ชะล้างจนกว่าสะอาด	3.18	1.46
21. ถ้าท่านปลูกต้นไม้ท่านรดน้ำโดยใช้สายยาง	2.76	1.21
22. สมาชิกในครอบครัวของท่านมักอาบน้ำมากกว่า วันละ 2 ครั้ง	3.14	1.48
23. ท่านตรวจสอบท่อน้ำ สายยางรั่วอย่างน้อยเดือน ละครั้ง	3.55	1.12
24. ท่านตรวจสอบก๊อกน้ำและอุปกรณ์อื่น ๆ ก่อน เข้านอน	3.42	1.28

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.
25. ท่านตรวจสอบปริมาณการใช้น้ำประปาแต่ละเดือนที่มาตรวัดน้ำ	3.43	1.30
26. ท่านจดบันทึกการใช้น้ำของแต่ละเดือนหรือเก็บใบเสร็จไว้ใช้ตรวจสอบเปรียบเทียบกับดูการใช้น้ำ	3.34	1.41
27. ท่านหมั่นตรวจสอบชักโครกและอุปกรณ์สุขภัณฑ์ภายในบ้าน	2.66	1.49
28. ท่านนำอิฐหรือขวดใส่น้ำ บรรจุไว้ในแท่งคัปรองน้ำของชักโครกเพื่อลดการสิ้นเปลืองน้ำ	2.12	1.52
29. ท่านใช้โถส้วมเป็นที่ทิ้งเศษผง, เศษขยะต่าง ๆ	3.75	1.75
30. ท่านระมัดระวังในการใช้น้ำเนื่องจากว่าต้องการประหยัดเงินค่าน้ำ	3.86	1.75
รวม	101.59	9.48

จากค่าสถิติที่แสดงในตารางที่ 18 ซึ่งให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในการใช้น้ำในครัวเรือนในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 101.59 จากคะแนนเต็ม 150 คะแนน เมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมการใช้น้ำเป็นรายประเด็น จะเห็นว่าที่อยู่ในระดับเหมาะสมมากมีดังนี้ มีการดูแลตรวจสอบก๊อกน้ำอยู่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะเมื่อก๊อกน้ำรั่วหรือเสียหาย จะดำเนินการซ่อมแซมแก้ไขทันที มีการแนะนำวิธีการประหยัดน้ำแก่สมาชิกในครอบครัวทุกครั้งที่มีโอกาส การซักผ้าด้วยมืออย่างเดียว การแช่ผ้า ก่อนการซักและซักครั้งละหลายชิ้น การเก็บน้ำที่เหลือจากการซักผ้าไว้ถูพื้นบ้านหรือล้างสิ่งอื่น การรดน้ำโถส้วมก่อนเข้าส้วม การอาบน้ำโดยใช้อ่างอาบน้ำ การอาบน้ำโดยใช้ขันน้ำตักอาบ การไม่เปิดก๊อกน้ำไว้ขณะแปรงฟัน การรวบรวมจานชามไว้ล้างคราวละมาก ๆ การเช็ดถูพื้นบ้านโดยใช้น้ำจากถัง การตรวจสอบท่อน้ำ สายยางรั่วอย่างน้อยเดือนละครั้ง รวมทั้งการตรวจสอบก๊อกน้ำและอุปกรณ์อื่น ๆ ก่อนเข้านอน การตรวจสอบปริมาณการใช้น้ำประปาแต่ละเดือนที่มาตรวัดน้ำรวมทั้งจดบันทึกการใช้น้ำของแต่ละเดือนหรือเก็บใบเสร็จไว้ใช้ตรวจสอบเปรียบเทียบกับดูการใช้น้ำ การไม่ใช้โถส้วมเป็นที่ทิ้งเศษผง เศษขยะต่างๆ และการระมัดระวังการใช้น้ำเนื่องจากต้องการประหยัดเงินค่าน้ำ

ส่วนพฤติกรรมที่เหมาะสมปานกลางคือ การซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า การล้างรถโดยใช้สายยางฉีดน้ำ การอาบน้ำโดยใช้ฝักบัว การเปิดน้ำแรง ๆ เวลาอาบน้ำหรือทำกิจกรรมอื่น การเปิดน้ำทิ้งไว้ขณะดูสบู่ การนำน้ำที่เหลือจากการล้างจานไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นต่อ เช่น นำไปรดน้ำต้นไม้ การล้างผัก ผลไม้ งาน โดยเปิดน้ำจากก๊อกจะล้างจนกว่าสะอาด ปลูกรดน้ำต้นไม้โดยใช้สายยาง การอาบน้ำมากกว่าวันละ 2 ครั้ง การหมั่นตรวจสอบชักโครกและอุปกรณ์สุขภัณฑ์ภายในบ้าน และนำอิฐหรือขวดใส่น้ำบรรจุไว้ในแท่งค้บรรจุน้ำของชักโครกเพื่อลดการสิ้นเปลืองน้ำ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของประชาชนในเขตสุขภาพลือมแรด ตำบลลือมแรด อำเภอลือมแรด จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง นั่นคือ ประชาชนมีการใช้น้ำอย่างประหยัดอยู่ในระดับปานกลาง

4.3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนของประชาชน จำแนกตามอาชีพ และแหล่งที่มาของน้ำที่ใช้บริโภคในครัวเรือน

ตารางที่ 19 ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนของประชาชน จำแนกตามอาชีพ

หัวข้อ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.
อาชีพ			
1. แม่บ้าน	42	105.54	9.13
2. รับราชการ	55	100.16	8.27
3. ค้าขาย	83	99.59	9.76
4. รัฐวิสาหกิจ	7	101.85	3.43
5. รับจ้าง	151	101.99	9.77
6. ทำงานบริษัท	12	102.91	5.80

จากค่าสถิติที่แสดงในตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มอาชีพแม่บ้านมีพฤติกรรมในการใช้น้ำในครัวเรือนเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 105.54 รองลงมาเป็นกลุ่มอาชีพทำงานบริษัท มีพฤติกรรมโดยเฉลี่ย 102.91 และกลุ่มอาชีพรับจ้าง กลุ่มอาชีพรัฐวิสาหกิจ อาชีพรับราชการและอาชีพค้าขาย มีค่าเฉลี่ย 101.99 , 101.85, 100.16 และ 99.59 ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมในการใช้น้ำในครัวเรือน จำแนกตามอาชีพ พบว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการใช้น้ำในครัวเรือนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการใช้น้ำในครัวเรือนต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 20

ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนในแต่ละอาชีพมีลักษณะการใช้น้ำที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านความต้องการการใช้น้ำ ในด้านปริมาณ คุณภาพ อาชีพแม่บ้านเป็นอาชีพที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการประหยัดน้ำ การใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ตลอดจนการดูแลให้สมาชิกในครอบครัวให้ใช้น้ำอย่างถูกวิธี และเกิดการเสียเปล่าน้อยที่สุด ดังนั้นจึงต้องมีพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครัวเรือน

ตารางที่ 20 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน
จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	F
				Ratio	Prob.
ระหว่างกลุ่ม	5	1147.80	229.56	2.65	.023
ภายในกลุ่ม	344	29716.8	86.38		

ตารางที่ 21 ค่ามัธยิมเลขคณิตและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนของประชาชน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1. ไม่ได้เรียน	97.84	5.39
2. ประถมศึกษา	103.74	9.43
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	99.93	9.15
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	100.17	9.37
5. อนุปริญญา, ปวส.	100.04	11.91
6. ปริญญาตรี	99.83	8.42
7. สูงกว่าปริญญาตรี	106.00	2.30

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำ คือ ไม่ได้เรียนจะมีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ย 97.84 และกลุ่มที่มีการศึกษาสูงสุดคือ กลุ่มสูงกว่าปริญญาตรี มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลางค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 106.00 เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนจำแนกตามการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งว่าประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 22

ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ย่อมมีโอกาสในการได้รับความรู้ต่าง ๆ จากการศึกษาที่มีความสามารถเพื่อที่จะหาความรู้เพิ่มเติม และมีความสามารถในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้มากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า นอกจากนั้นการศึกษายังเป็นแนวทางที่จะเปลี่ยนเจตคติ ความรู้สึกที่ได้รับจากการศึกษา หรือเปลี่ยนการกระทำกิจการบางอย่างผิดไปจากเดิมก่อให้เกิดความรับผิดชอบในการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ดังความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำ การใช้น้ำอย่างประหยัดก็จะช่วยให้มีพฤติกรรมการประหยัดน้ำขึ้นได้

ตารางที่ 22 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน
จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F Ratio	F Prob.
ระหว่างกลุ่ม	6	1435.13	239.18	2.78	0.01
ภายในกลุ่ม	343	29429.43	85.80		

ตารางที่ 23 ค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้น้ำใน
ครัวเรือนของประชาชน จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

รายได้	$\bar{X}$	S.D.
1. ไม่เกิน 3,000 บาท	106.47	6.53
2. 3,001 – 5,000 บาท	97.92	9.98
3. 5,001 – 10,000 บาท	101.58	11.38
4. 10,001 - 15,000 บาท	99.91	8.42
5. 15,001 - 20,000 บาท	104.41	7.70
6. มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไป	112.00	0.00

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 20,001 บาท ขึ้นไป มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนอยู่ในระดับเหมาะสมมาก คือมีค่าเฉลี่ย 112.00 ส่วนกลุ่มรายได้ 3,001-5,000 บาท มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 97.92 เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนจำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือนพบว่าประชาชนที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งว่าประชาชนที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 24

ทั้งนี้เป็นเพราะรายได้เป็นปัจจัยที่แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาส มีเวลาในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำได้มากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ โดยเฉพาะข่าวสารเกี่ยวกับการประหยัดน้ำ และมีความสามารถในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์และสุขภัณฑ์เพื่อช่วยในการประหยัดน้ำได้มากขึ้น ทำให้ใช้น้ำได้ประหยัดมากขึ้นจึงทำให้ผู้มีรายได้สูงมีพฤติกรรมในการใช้น้ำในครัวเรือนมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ

ตารางที่ 24 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน
จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	F
				Ratio	Prob.
ระหว่างกลุ่ม	5	2770.18	554.03	6.78	.000
ภายในกลุ่ม	344	28094.38	81.66		

ตารางที่ 25 ค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการใช้น้ำใน
ครัวเรือนของประชาชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิก	$\bar{X}$	S.D.
1. 0 - 3 คน	101.30	10.10
2. 4 - 7 คน	101.84	9.02
3. 9 คนขึ้นไป	101.20	8.48

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิก 4-7 คน มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 101.84 จำนวนสมาชิก 0-3 คน มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 101.30 และจำนวนสมาชิกมากกว่า 9 คนขึ้นไป มีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 101.20 เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนจำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนพบว่าไม่มีความแตกต่าง เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งว่า ประชาชนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือนต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 26

ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมการใช้น้ำของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ทำให้ไม่ว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจะมากหรือน้อยก็ตามไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้น้ำ พฤติกรรมการใช้น้ำจะขึ้นอยู่กับกลุ่มของสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้าน โรงเรียน หรือบุคคลที่เป็นแบบอย่าง เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง หรือเกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าพฤติกรรมส่วนมากเกิดจากการเรียนรู้ ที่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็กจนโตมากกว่า

ตารางที่ 26 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของพฤติกรรมการใช้น้ำในครัวเรือน
จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F Ratio	F Prob.
ระหว่างกลุ่ม	2	26.32	13.16	.14	.86
ภายในกลุ่ม	347	30838.25	88.87		